

Peška, Jaroslav; Kalábek, Marek

Prvotní informace o pohřebišti KZP s bohatými hroby z Hulína – Pravčic 2 na východní Moravě

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. M, Řada archeologická. 2012, vol. 61, iss. M17, pp. [271]-282

ISBN 978-80-210-6113-2

ISSN 1211-6327

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/125768>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JAROSLAV PEŠKA – MAREK KALÁBEK

PRVOTNÍ INFORMACE O POHŘEBIŠTI KZP S BOHATÝMI HROBY Z HULÍNA – PRAVČIC 2 NA VÝCHODNÍ MORAVĚ

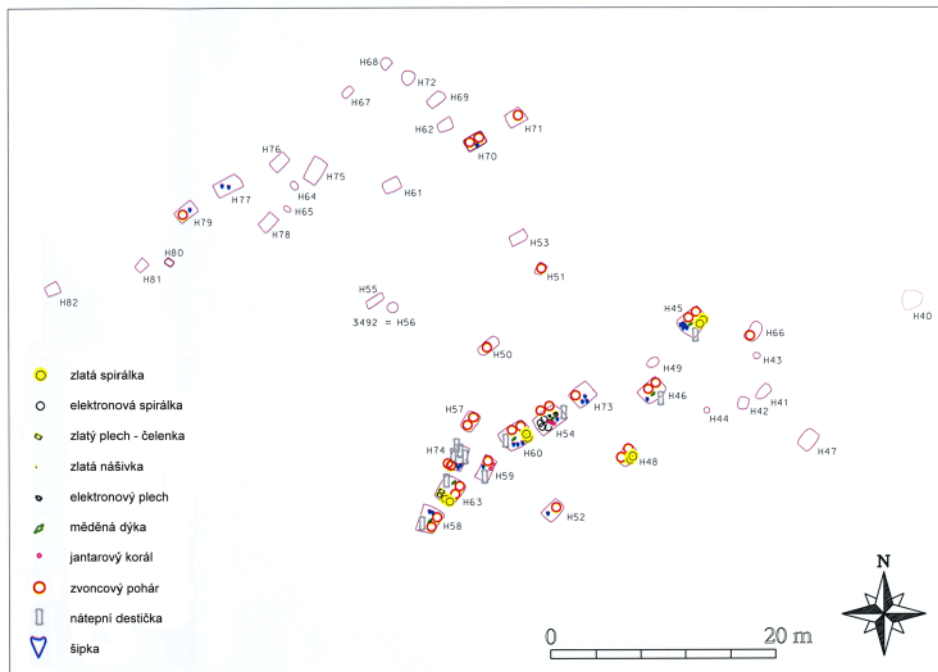
Záchranný výzkum lokality Hulín – Pravčice 2, trať „Višňovce“, přinesl podstatnou část birituálního pohřebiště KZP s 45 hroby soustředěnými do dvou výrazných uskupení. Ve výbavě nejrozměrnějších a nejhlubších hrobů (9 celkem, 6 v řadě za sebou) se odráží jasné stopy majetkové diference vedoucí k myšlence o pohřbech výše postavené společenské skupiny, která prostřednictvím zvládnutí pokročilých technologií (zejména zpracování kovů) soustředila ve svých rukou společenskou prestiž, což našlo odraz v okázalosti pohřebního ritu. Zaujme pětice hrobů s kompletní bojovnicko-lukostřeleckou i kovotepeckou výbavou, ale hlavně přemírou (kolekce 88 kusů) šperků ze vzácných kovů – zlato, stříbro, elektrum.

kultura zvoncovitých pohárů – bohaté hroby – výrobní balíčky – šperky – vzácné kovy

Primary information about a Bell Beaker Culture burial site with richly-equipped graves from Hulín – Pravčice 2, Eastern Moravia. Rescue research into the Hulín – Pravčice 2 location (the Višňovce site) has uncovered a substantial part of a bi-ritual burial ground of the Bell Beaker Culture, with 45 graves arranged into two major groups. The grave-goods in the largest and deepest graves (9 in total, 6 in a line) reflect property stratification, indicating burials of people of high social status who, thanks to a mastery of advanced technologies (especially metallurgy), wielded considerable power, a fact evidenced by the ostentation of the burial rite. Five graves contained the complete remains of warrior, archery and ironworking equipment, as well as a wealth of jewellery (88 pieces) made of precious metals such as gold, silver and electrum.

Bell Beaker Culture – rich graves – industrial packages – jewellery – noble metals

Při záchranném výzkumu významného polykulturního naleziště na rozhraní katastrů Hulína a Pravčic v trati „Višňovce“ ve východním sousedství intravilánu města Hulína (lokalita označena jako Hulín – Pravčice 2: podrobněji *Kalábek 2008*; také viz příspěvek M. Kalábka a P. Kalábkové v tomto svazku) bylo v létě 2008 v severozápadním sektoru skryté plochy identifikováno a prozkoumáno 45 kostrových a žárových hrobů kultury zvoncovitých pohárů (KZP). Nacházely se v nejvyšší části lokality s nadmořskou výškou 197 m n. m. Rozprostíraly se na celkové ploše 0,34 ha, hlavní koncentrace hrobových jam zabírala pouhých 0,2 ha s protažením v ose SV-JZ. Ve vzdálenosti cca 61 m západním směrem

Obr. 1. Hulín – Pravčice 2, Višňovce 2008. Celkový plán pohřebiště KZP (bez H 83 a 84) s vyznačením důležitého hrobového inventáře. Plán M. Kalábek.

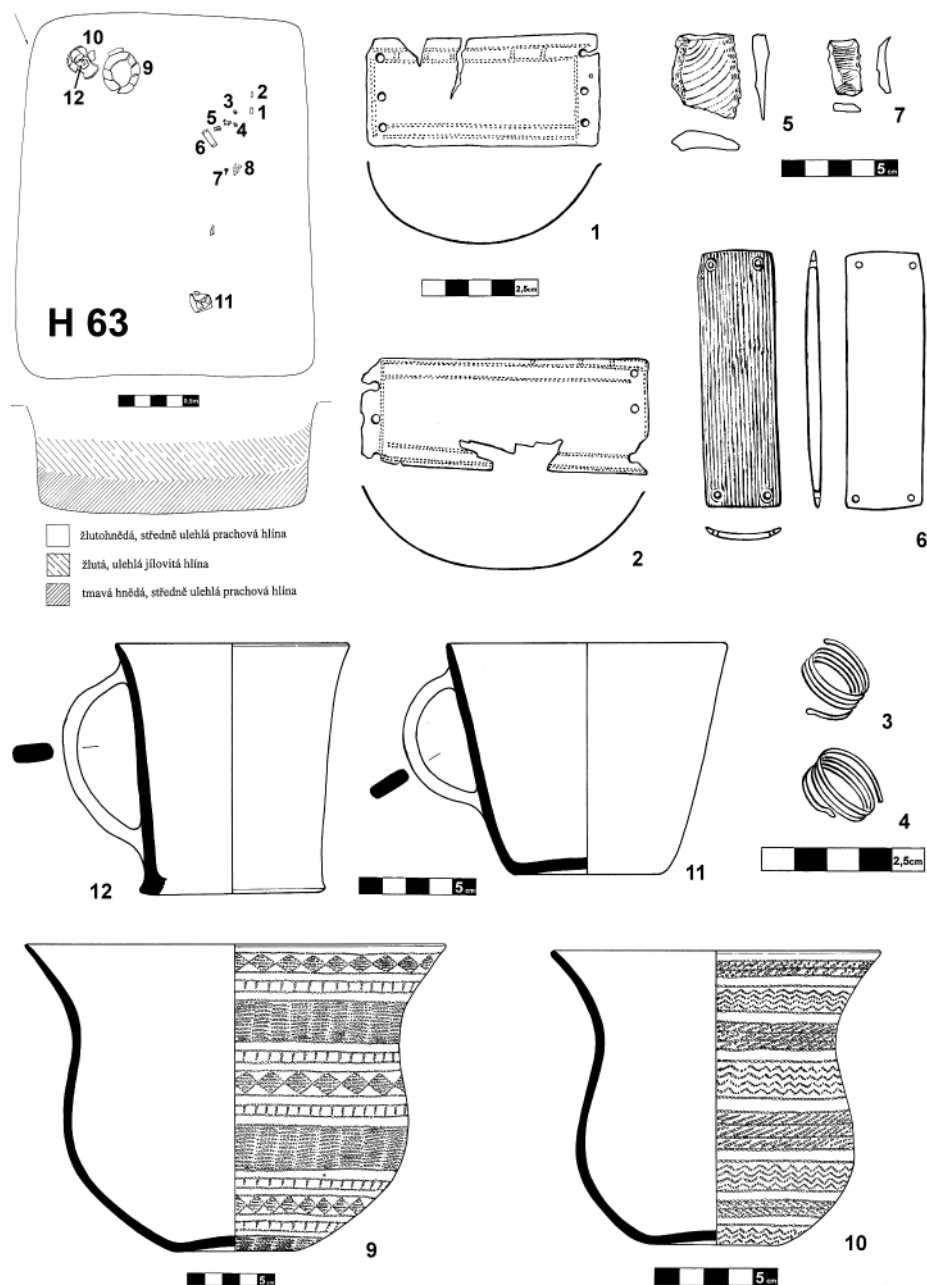
od hlavní skupiny se 43 pohřby byly odhaleny ještě další dva kostrové hroby (H 83 a 84). Zdá se, že s pokračováním pohřebiště můžeme počítat v podélné ose oběma směry, přičemž severovýchodní strana se zdá být pravděpodobnější. Dva posledně uváděné hroby mohou reprezentovat zárodek většího pohřebního okrsku v opačném směru (na JZ). Po obou stranách pohřebiště (na západ a jihovýchod) výzkum zachytil několik spíše ojedinělých sídlištních jam s distancí do 200m. Objekty představují samostatné zásobní jámy kotlovitého průřezu, mělké hliníky a jámy zahloubené do starších soujámí s nepříliš výrazným, ale typickým inventářem. Jelikož materiál z pohřebiště ještě neprošel ani laboratorním ošetřením, jsou uváděné informace pouze orientační a předběžné.

V rámci hlavní pohřební skupiny se hroby výrazně koncentrovaly do dvou uskupení vzdálených od sebe cca 25m. Mezi nimi se podařilo prozkoumat 5 dalších hrobů působících dojem malé rozptýlené skupinky (obr. 1). Pohřebiště poskytlo celkem 7 žárových hrobů, 23 jistých (37 pravděpodobných) kostrových pohřbů, kdy pouze v případě H 80 nelze jednoznačně rozhodnout. Biritualita je pro nositele KZP velmi příznačná, počet žárových hrobů klesá směrem od Karpatké kotliny, kde hledáme jeho původ a našich 15,5 % patří k horní hranici výskytu (Dvořák 1991; Bálek et al. 1999; Peška 2004). Situovány byly rovnoměrně na celém pohřebišti. Představovaly buď prostou kruhovou jamku (5×) nebo byly volně nasypány na hromádku do hrobové jámy regulérní velikosti (2×). Na rozdíl

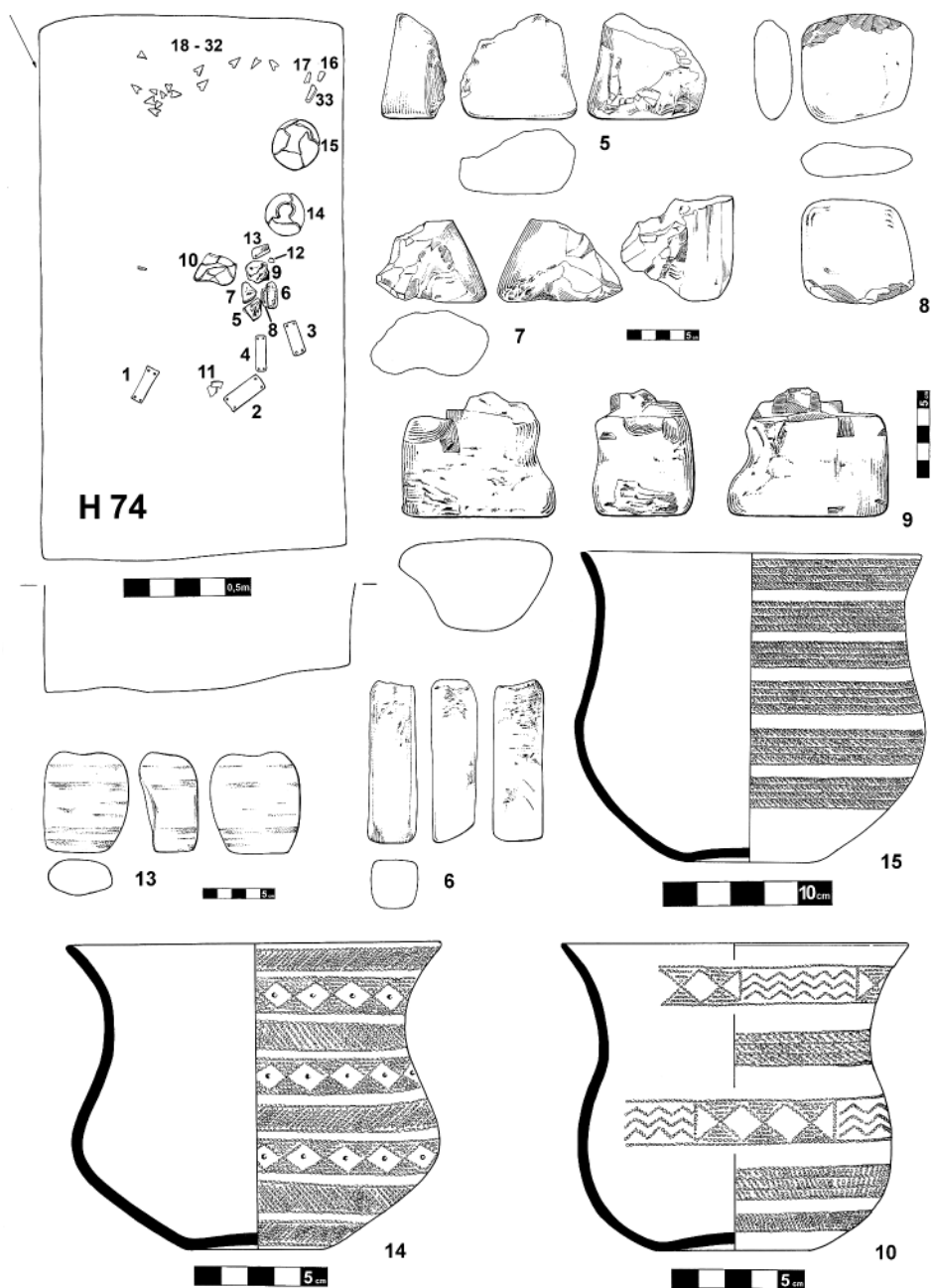
od chudých jamkových hrobů dosahuje ve druhém případě výbava standardních poměrů, včetně např. lukostřelecké výbavy (H 73).

Hroby jsou orientovány převážně ve směru SV-JZ (59%) nebo S-J (21%), zbytek má jinou, avšak blízkou orientaci. Opačná byla zaznamenána výjimečně (H 65, 80). Patrná je jasně převládající tendence rámcově v ose S-J. Mezi kostrovými pohřby zaujme především jihovýchodní uskupení (I) s jednoznačnou koncentrací prostorných hrobových jam a bohatostí výbavy zemřelých. Díky agresivitě okolní půdy se kosterní materiál prakticky nedochoval, takže pohřební ritus nelze blíže analyzovat. Platí to o antropologických pozůstatcích, kde jsme orientaci koster nuceni většinou stanovit jen podle polohy několika lidských zubů, stejně jako o zvířecích kostech. Tím jsou podstatně ochuzeny naše poznatky nejen o nositelích KZP, o části hrobového inventáře v podobě reliktů zvířecí masité potravy, ale hlavně o celé škále kostěných a případně parohových milodarů (hroty, šídla, ozdoby, kančí kly, knoflíky s V-vrtáním apod.), které v Hulíně – Pravčicích 2 tím pádem zcela chybějí. Přes tento handicap sledujeme na pohřebišti jasnou převahu mužského elementu, když na základě chatrných zbytků skeletu bylo možno zaznamenat jednoznačnou polohu na levém boku pouze ve dvou případech (H 45, 75). Výrazná kumulace typické mužské výbavy v hrobech uskupení I jen umocňuje tento dojem. O to zajímavější je fakt, že pokud bychom předpokládali přísné dodržení tradičního pohřebního ritu KZP s pohledem k východní sluneční straně, měli by zemřelí ve dvou bohatých hrobech se zlatem a dalšími vzácnými kovy a s výraznou, prakticky kompletní mužskou výbavou (měděné dýčky, nátepní destičky, šipky) ležet v ženské poloze na pravém boku (H 54, 63)! Silně to připomíná situaci u některých bohatých ženských hrobů KZP na Moravě nebo v Čechách (*Dvořák – Rakovský – Stuchlíková 1994; Turek 2002; 2006*), interpretovaných jako odraz formalizované demonstrace společenské elity v rámci pohlavně smíšeného inventáře.

Jasně a výrazně majetkové rozdíly přináší v Hulíně – Pravčicích 2 již pouhé srovnání velikosti a hloubky hrobových jam. Zhruba devět výrazných hrobů uprostřed uskupení I, z nichž alespoň šest působí dojmem celistvé a záměrné řady, vykazuje prostorné obdélníky (cca 2–2,5 × 1,2–1,8 m) s hloubkou pohybující se kolem 1 m od skrytého podloží (interval je dost široký: 0,42–1,34 m). Ostatní hroby byly výrazně menší a hlavně mělčí bez jakýchkoliv známek hrobové konstrukce. Ta byla zachycena právě v bohatých hrobech, nejčastěji v podobě schůdků podél stěn, případně složitější vnitřní konstrukce (zahloubené kůly/sloupy v kratších stěnách: H 77). Opakovaně jsou doloženy zbytky výdřevy ať už jako obložení, v některých případech snad i překrytí pohřebního prostoru. Zbytky dřevěných konstrukcí jsme zaznamenali po třech hrobech v centrální části obou hlavních uskupení (uskupení I: H 54, 60, 73; uskupení II: H 61, 77, 79). V tomto kontextu nepřekvapí soustředění převažující části inventáře, včetně šperků ze vzácných kovů (zlato, stříbro, elektrum), jantaru, mědi, štípaných nebo broušených artefaktů apod., právě v těchto hrobových jámách (obr. 1). Přes absenci příznačných kruhových žlábků kolem hrobů KZP vykazují všechny znaky pohřbů místní sociálně výše postavené skupiny obyvatel. Vedle hrobů bez nálezů (6×)

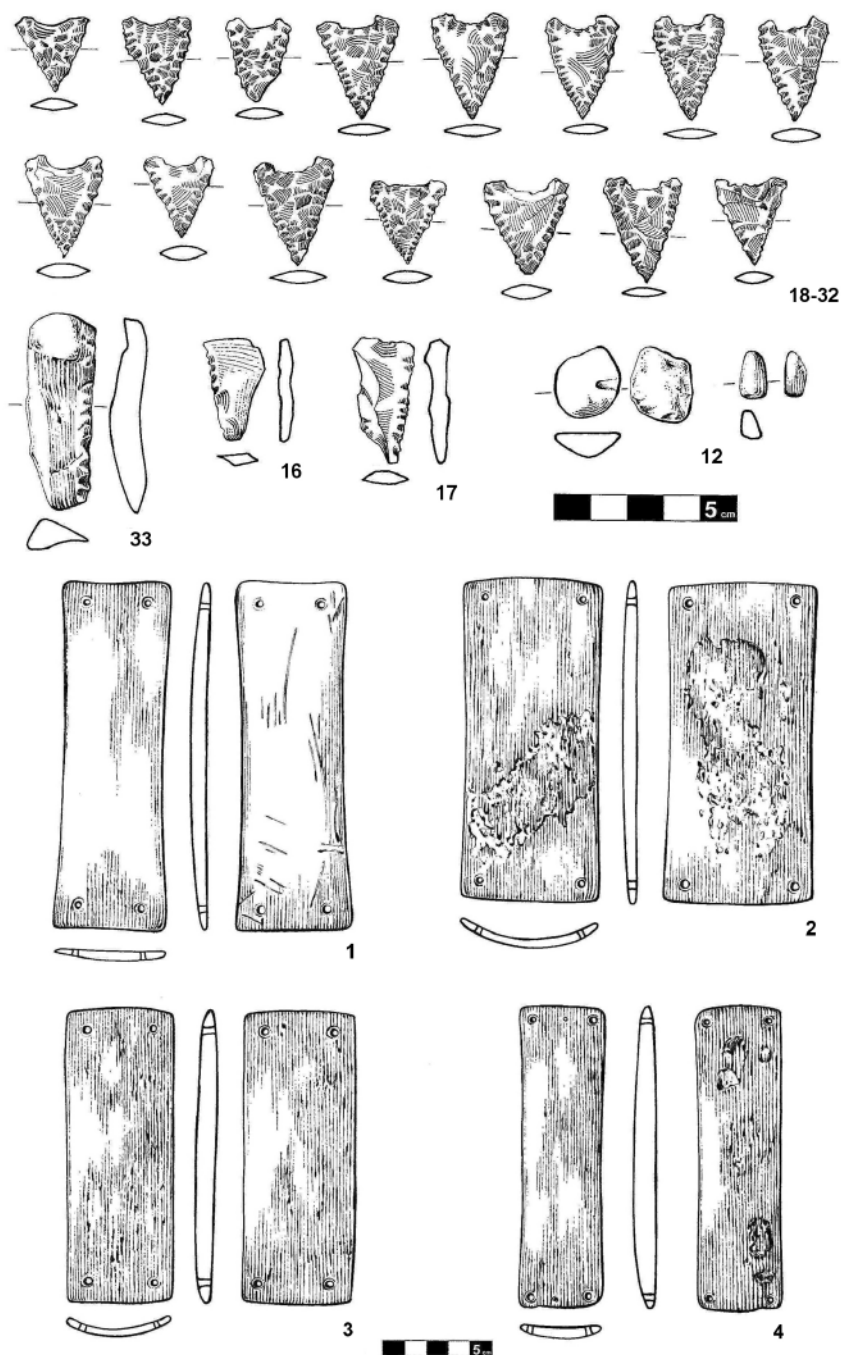

Obr. 2. Hulín – Pravčice 2, Višňovce 2008. Inventář bohatého hrobu 63. 1, 2 – zlaté plechové destičky; 3, 4 – zlaté vlasové ozdoby (spirálky) z jednoduchého drátu; 5, 7 – štípaný nástroj; 6 – nátepní destička; 8 – otisk po měděné dýčce; 9, 10 – zdobený pohár; 11, 12 – válcovitá nádobka. Kresba A. Pešková.

Obr. 3. Hulín – Pravčice 2, Višňovce 2008. Inventář bohatého hrobu 74. 5–9, 13 – kámen (součásti kovotepecké soupravy?); 10, 14, 15 – zdobený pohár; 11 – keramické střečky.

Kresba A. Pešková.

Obr. 4. Hulín – Pravčice 2, Višňovce 2008. Pokračování inventáře bohatého hrobu 74.
1–4 – nátepní destičky; 12 – kámen s otvorem; 16, 17, 33 – štípaný nástroj; 18–32 – hrot šípů
(šípka). Kresba A. Pešková.

Obr. 5. Hulín – Pravčice 2, Višňovce 2008. Hrob 63. Dvě zlaté plechové destičky s jemnou tepanou výzdobou a pár zlatých vlasových ozdob. Foto M. Bém.

nebo jen s velmi chudým (1–2 nádoby, štípaná industrie), případně průměrným inventářem (2–5 nádob, ojedinělé šipky, štípaná industrie, přeslen), zde stojí plně vybavené bohaté pohřby nejspíše obou pohlaví s kompletní bojovnicko-lukostřeleckou, příp. kovotepeckou výbavou, koncentrující ve svých rukou určitou řemeslnickou zručnost, ale také moc, což našlo patřičný odraz v pohřebním ritu. Pohřebiště je velmi dobrým příkladem nastupující majetkové diference.

Mezi hřobovou výbavou převládá keramika v počtu 1 až 6 nádob (nejčastěji 3–4). Podle dosavadních zjištění zdobené zvoncovité poháry jasně dominují v bohatých hrobech jihovýchodního uskupení I, kde vystupují buď samostatně, nebo v doprovodu červených mís s rozšířeným okrajem, méně často také s kónickými či válcovitými nádobami (obr. 2: 9–12). V některých hrobech jsou v násobném zastoupení dokonce výlučné (např. H 45, 48, 54, 59, 74). V jiných je doprovází typická průvodní keramika v podobě příznačně profilovaných džbánek a hrnků, mís atd. Pozorujeme jednoznačnou tendenci k úbytku zdobených pohárů směrem k západu, kde v uskupení II naopak narůstá počet průvodní keramiky (obr. 1). Tento aspekt by mohl mít mj. také chronologický význam. Špatný stav dochování a značná zlomkovitost keramiky brání bližšímu pozorování, např. zda byla kolkovaná výzdoba pohárů původně vyplněná inkrustací apod. Z jiných keramických výrobků zaujmou dva větší hliněné přesleny. Jednoznačnému přiřazení k ženskému elementu brání přítomnost retušovaného hrotu šípu (šipky) z H 79

Obr. 6. Hulín – Pravčice 2, Višňovce 2008. Hrob 74. Částečně vypreparovaný inventář s polohou nátepních destiček a soupravou kamenů (kovotepecký balíček?). V rohu detail čtyř nátepních destiček. Foto M. Kalábek a M. Bém.

v doprovodu tří nádob. Část hrobů v uskupení II (H 61, 69, 75, 77 aj.) a oba poněkud vzdálené hroby (H 83 a 84) byly opatřeny pouze průvodními tvary, mimo jiné nízkými baňatými hrnkami s uchem vytaženým nad okraj (H 72), které se objevují v době mladší KZP na Moravě.

Výrazný nekeramický mobiliář KZP se jednoznačně koncentruje v bohatých hrobech uskupení I (obr. 1). S výjimkou tří hrobů se šípkami v uskupení II to platí prakticky bez výjimky. Lukostřeleckou výbavu tvoří široké a robustní nátepní destičky typu B1, C, D1 (srov. *Turek 2004*, 209 n., obr. 2), otočené někdy vnitřní stranou nahoru v celkovém počtu 11 kusů z 8 hrobů (!), když úplným extrémem byl H 74 s počtem 4 velkých nátepních destiček, což nemá v celé KZP období (obr. 4: 1–4; 6). Charakteristické rohovcové nebo silicitové hroty šípů s pečlivou pilkovou okrajovou retuší se dochovaly v počtu 1–16 kusů celkem ve 12 hrobech. Někde tvoří jasná depozita s pazourkovými úštěpy patrně ve funkci suroviny k výrobě nových šipek, když skutečné štípané nástroje jsou deponovány odděleně. Kostěné součásti těchto výrobních balíčků na naší lokalitě bohužel dochovány nejsou. Spíše za odznak společenského postavení či příslušnosti než za zbraň musíme alespoň v některých případech považovat měděné dýčky s řapem, pocházející ze 6 hrobů, všechny v nálezovém kontextu bohatých hrobů, velice často ukládané do blízkosti nátepních destiček. Podle dosavadních zjištění totiž minimálně ve dvou případech může jít o bohatě vyzbrojené pohřby významných žen (viz výše: H 54, 63).

Za nesmírně cennou a důležitou považujeme přítomnost celých sad kamenů (až 6 ks), a to hned ve třech hrobech (H 54, 58, 74), tvořících zde buď zvláštní depozitum (H 74, obr. 3: 5–9, 13; 6) nebo součást širšího nálezového kontextu nádob a štípané industrie (H 54). Bez speciálních analýz nelze činit ukvapené závěry, ale svými tvary část z nich nápadně připomíná součásti souprav tzv. kovotepeckého náčiní (kovadlinky, kladívka) v rámci kovotepeckých balíčků, které známe i z jiných významných hrobů KZP na Moravě (Prosiměřice, Holešov, Předmostí, Turovice, Hulín 1?), v Čechách (Stehelčevy, Hrochův Týnec - Stičany, Brandýsek) či v Bavorsku (Künzing). Tak vysoká koncentrace úzce specializovaných řemeslníků by vypovídala mnohé o společenské prestiži těchto vůdčích osobností. Zatím se můžeme pouze dohadovat, do jaké míry s touto skutečností souvisí kumulace bohatých hrobů, včetně již jmenovaného především nekera-mického inventáře.

Zda to má spojitost i s nebývale vysokým počtem šperků vyrobených ze vzácných kovů, může prozradit až podrobné vyhodnocení pohřebišť. Zcela jednoznačné je jejich soustředění v celkem pěti rozměrných a bohatých hrobech. Z „řady“ přitom vybočuje pouze H 48 s dvojicí zlatých vlasových ozdob z dvojitého drátu, třemi nádobami, štípaným artefaktem a zlomkem kamenné podložky (obr. 1), stojící na rozhraní mezi průměrnými a bohatými hroby. Ostatní patří jednoznačně k nejbohatším na nalezišti. Z celkového počtu (88 ks) získaných šperků máme k dispozici: 2 zlaté plechové destičky s otvory po stranách, 6 zlatých vlasových ozdob z dvojitého drátu, 4 zlaté a 4 stříbrné vlasové ozdoby stočené z jednoduchého drátku (spirálky), 1 původně větší stříbrný plíšek (?) a 71 velice drobných plechových ozdob tvaru obdélníčku se zahnutými konci ze směsi zlata a stříbra (elektrum). Při bližším pohledu je velice zajímavá kombinace vzácných ozdob. V případě H 45 a 48 jde vždy o pár vlasových ozdob stočených z dvojitého drátu. Dvojice zlatých spirálek z jednoduchého drátu je u H 63 doprovázena párem zlatých, velice tenkých plechových destiček zdobených jemnou tepanou výzdobou (obr. 5). Destičky jsou většinou interpretovány jako ozdoby hlavy a v nepříliš vysokém počtu (výjimečně z mědi) je najdeme od Moravy, přes Polsko, Čechy a Bavorsko až po Španělsko. Zemřelého v H 60 zdobily páry zlatých vlasových ozdob; pár přitom tvořila střídavě jedna ozdoba z dvojitého a jedna z jednoduchého drátu. Podobně je tomu v případě vůbec nejbohatšího pohřbu na lokalitě (H 54) – s tím rozdílem, že oba páry byly vyrobeny ze stříbrných spirálek. Podle polohy v hrobě tvořila pár vždy větší a menší spirálka. Na opačném konci hrobové jámy ležel větší, velice špatně zachovaný stříbrný plíšek a v jeho blízkosti celá série drobných ohnutých plíšků z elektrumu (chemickou analýzu kovů provedl doc. RNDr. Jiří Zimák, Katedra geologie PřF Univerzity Palackého v Olomouci). Pozice plíšků jakoby v zalomené řadě nabízí prostor spekulacím o „nášivkách“ či spíše olemování šatu nebo jiné organické látky, jejíž velice nenápadné reliktky byly v době výzkumu na dně hrobu sotva patrné. S podobnými ozdobami, jejichž velikost nepřekračuje 5 × 5 mm, jsme se setkali ve dvou hrobech (H 802 a 863) na pohřebišti KZP v Hošticích 1 (*Matějíčková – Dvořák eds.* 2012), další analogie se vyskytla v jednom z bohatých hrobů v Hodonicích (informace D. Humpoly). Ani

tady není interpretace jednoznačná. Neobvykle vysoký počet ozdob ze vzácných kovů jen dokresluje důležitost hulínsko-pravčické nekropole a zvyšuje podstatně množství zlatých a stříbrných artefaktů nositelů této kultury v Evropě.

Za nejbohatší lze označit prostorný H 54 s kompletní bojovnícko-lukostřelec-kou a kovotepeckou výbavou, opatřený navíc dvěma páry stříbrných vlasových ozdob, stříbrným plíškem a součástmi snad lemu šatu v podobě elektronových plíšků. Nacházel se přesně v centru pohřebního uskupení uprostřed lineární řady bohatých hrobů. V těsném sousedství mu „sekundoval“ nejprostornější a nejhlubší hrob na pohřebišti H 60 s obdobnou výbavou. Zde spolu s dalšími bohatými hroby (H 58, 59, 63, 74) spatřujeme jádro pohřbívání významných členů komunity, projevující se podobným spektrem milodarů, v němž se zrcadlí jejich majetek, řemeslný um a hlavně vyšší společenské postavení. Bohatství H 54 podtrhuje navíc vzácný jantarový náhrdelník, tvořený cca 15–20 velkými kosočtverečnými i menšími kulatými perlami, který ležel v těsné blízkosti stříbrných spirálek. Nález současně upozorňuje na skutečnost, že stříbro bylo v té době patrně ještě vzácnější než zlato (alespoň podle počtu dosud známých výrobků); nutno připomenout, že kromě elektronových plíšků-„nášivek“ jde o jediné stříbrné šperky na pohřebišti. V otázce pohlavní příslušnosti právě zkoumaných hrobů si ani u jantaru nemůžeme být jisti, neboť ve druhém případě je doprovázen nátepní destičkou a šipkami (H 59).

Na základě dosavadních poznatků řadíme předběžně pohřebiště spíše do staršího období KZP, přesněji někam na konec starší nebo na počátek střední fáze s naznačenou možností chronologického vývoje až do mladšího období KZP (uskupení II, H 83 a 84).

Již prvotní informace o výzkumu podstatné části birituálního pohřebiště KZP nedaleko Hulína přinášejí řadu zásadních poznatků. Jednoznačně se zde projevuje výrazná majetková a patrně také sociální diferenciaci pohřbíváných, kdy v několika hrobech uprostřed výrazného uskupení byli uloženi do prostorných a hlubokých jam příslušníci vysoce postavené společenské skupiny. Prudce narůstá počet výrazných a důležitých artefaktů, především šperků ze všech tehdy známých vzácných kovů. Reflexe pohřebního ritu by ukazovala na koncentraci bohatství a snad také moci, kterou možná díky zvládnutí svým způsobem výjimečných, ale hlavně pro společnost důležitých řemeslných technologií, soustředila v rukou užší vedoucí skupina příslušníků tehdejší society. Z toho důvodu byla tato privilegovaná skupina (elita) pohřbena s náležitou okázalostí, nesoucí srovnání se skutečně bohatými hroby KZP nejen u nás, ale také v jiných částech Evropy.

Literatura

- Bálek, M. – Dvořák, P. – Kovárník, J. – Matějíčková, A. 1999: Pohřebiště kultury zvoncovitých pohárů v Tvořihrázi (okr. Znojmo). Pravěk – Supplementum 4. Brno.
- Dvořák, P. 1991: Pohřebiště lidu s kulturou se zvoncovitými poháry v Holáskách (okr. Brno-venkov), Časopis Moravského muzea LXXVI, 41–60.

- Dvořák, P. – Rakovský, I. – Stuchlíková, J. 1994:* Pohřebiště lidu s kulturou se zvoncovitými poháry u Zahlinic, okr. Kroměříž, Pravěk NŘ 2, 1992, 215–232.
- Kalábek, M. 2008:* Předběžné poznámky k neolitické a časně eneolitické fázi osídlení lokality Hulín – Pravčice 2 „Višňovce“. In: Bém, M. – Peška, J. (eds.), Archeologické centrum Olomouc, Ročenka 2007. Olomouc, 40–48.
- Matějčková, A. – Dvořák, P. (eds.) 2012:* Pohřebiště z období zvoncovitých pohárů na trase dálnice D1 Vyškov – Mořice. Pravěk – Supplementum 24. Brno.
- Peška, J. 2004:* Žárové hroby kultury se šňůrovou keramikou na Moravě. In: Kazdová, E. – Měřínský, Z. – Šabatová, K. (eds.), K poctě Vladimíru Podborskému. Přátelé a žáci k sedmdesátým narozeninám. Brno, 191–205.
- Turek, J. 2002:* „Cherche la femme!“ Archeologie ženského světa a chybějící doklady ženských pohřbů z období zvoncovitých pohárů v Čechách. In: Neustupný, E. (ed.), Archeologie nenalezeného. Plzeň – Praha, 217–240.
- Turek, J. 2004:* Nátepní destičky z období zvoncovitých pohárů, jejich suroviny, technologie a společenský význam. In: Kazdová, E. – Měřínský, Z. – Šabatová, K. (eds.), K poctě Vladimíru Podborskému. Přátelé a žáci k sedmdesátým narozeninám. Brno, 207–226.
- Turek, J. 2006:* Období zvoncovitých pohárů v Čechách, Archeologie ve středních Čechách 10, 275–368.

ERSTE INFORMATIONEN ÜBER EIN GRÄBERFELD DER GLOCKENBECHERKULTUR MIT REICHEN GRÄBERN IN HULÍN – PRAVČICE 2 IN OSTMÄHREN

Im Rahmen der Rettungsgrabung an der polykulturellen Fundstelle Hulín – Pravčice 2 in der Lage Višňovce (zur Fundstelle *Kalábek 2008*; siehe auch den Beitrag von M. Kalábek und P. Kalábková in vorliegendem Band) wurden im Sommer 2008 45 Gräber der Glockenbecherkultur freigelegt, die sich über eine Fläche von 0,2 ha in zwei ausgeprägten Gruppierungen konzentrierten (Abb. 1). Das Gräberfeld wurde nicht restlos untersucht und durch die Grabung fand man entlang seinen beiden Rändern isolierte Siedlungsobjekte gleichen Alters. Unter 7 Brandbestattungen (15,5%) und den restlichen Körperbestattungen dominierten ca. 9 reiche Gräber, von denen die markantesten 6 in einer regelmäßigen Reihe angeordnet waren (Abb. 1). Aufgrund des schlechten Erhaltungsgades des Skelettmaterials sind unsere Kenntnisse über den Bestattungsritus und einen Teil des Inventars (Bein- und Geweihindustrie) nur begrenzt. Es überwog eine Orientierung in NO-SW oder N-S-Richtung, lediglich bei zwei Bestattungen konnte eine Lage auf der linken Seite festgestellt werden. Das maskuline Element überwiegt auf dem Gräberfeld deutlich, was sich in den zahlreichen Kampf-Bogenschilder- und Metallschmiedeartefakten der Ausstattung widerspiegelt. Die geräumigsten und tiefsten Gräber lieferten ein sehr vielfältiges und reiches Inventar. Zwei von ihnen könnten ihrer Lage nach jedoch auch bedeutenden Frauen gehört haben (Gräber 54, 63), bei denen das maskuline Element eine formalisierte Demonstration der Zugehörigkeit zur gesellschaftlichen Elite widerspiegelt.

Deutliche Vermögensunterschiede kommen bereits durch Größe und Tiefe der Grabgruben sowie in den Überresten der inneren Holzverschalung zum Ausdruck. Hinzu kommt eine reiche Komplettausstattung, einschließlich Schmuck aus seltenen Metallen (Gold, Silber, Elektrum), Bernstein, Kupfer, Spalt- oder Schleifindustrie u.ä., was gerade in diesen Gräbern konzentriert vorkommt. Es dominiert eine bunte Kollektion kostbaren Schmucks (insgesamt 88 Exemplare) in Form von zwei getriebenen Goldplättchen als Kopfschmuck, sechs Haarschmuckstücke aus zweifachem Draht, vier goldene und vier silberne Haarschmuckstücke aus einer einfachen Spirale, ein Silberplättchen und 71 kleine rechteckige Blechverzierungen (Kleidsaum?) aus Elektrum. Hoch ist die Zahl kleiner Kupferdolche (6 Stück) und Armschutzplatten (11 Exemplare in 8 Gräbern), von denen

die Anzahl von vier Exemplaren in Grab 74 einzigartig ist (Abb. 4: 1–4; 6). Die Anzahl der Pfeilspitzen schwankt zwischen 1 und 16 Exemplaren (12 Gräber), Bestandteil der Produktionspakete sind auch zahlreiche Abschläge, die wahrscheinlich als Rohstoff zur Pfeilspitzenherstellung in klar abgegrenzten Depots dienten. Von großem Belang ist das Vorkommen von Werkzeuggarnituren zum Hämmern von Metall in Form von kleinen Hämmern und Ambossen (3 Gräber) mit Analogien in bedeutenden Gräbern der Glockenbecherkultur (Abb. 3: 5–9, 13; 6). Das Fundspektrum wird von einer vollständig erhaltenen Bernsteinkette (Grab 54) und weiteren zwei Exemplaren aus einem anderen Grab (Grab 59) ergänzt. Die zentrale Lage der reichsten und größten Gräber auf dem Gräberfeld (Gräber 54, 60) stellen zusammen mit den übrigen in der Umgebung den Bestattungsbezirk der höheren gesellschaftlichen Schichten dar, die ihre möglicherweise auch durch das Beherrschen wichtiger Technologien erlangte Stellung klar demonstrieren. Unter der Keramikausstattung überwiegen typische, verzierte Becher, die zusammen mit roten Schalen und weiteren Formen (zylinderförmige Näpfe) oder mit Begleitkeramik selbständig hervortreten. Diese kulminiert in Richtung Westen, während verzierte Becher abnehmen (Abb. 1). Aufgrund den bisherigen Erkenntnissen ordnen wir das Gräberfeld der Wende von der älteren zur mittleren Phase der Glockenbecherkultur mit klaren Tendenzen zur jüngeren Entwicklung zu (Gruppierung II, Gräber 83 und 84).

Abb. 1. Hulín – Pravčice 2, Višňovce 2008. Gesamtplan des Gräberfeldes der Glockenbecherkultur (ohne Grab 83 und 84) mit Kennzeichnung des wichtigen Grabinventars. Plan M. Kalábek.

Abb. 2. Hulín – Pravčice 2, Višňovce 2008. Inventar des reichen Grabs 63. 1, 2 – goldene Blechplättchen; 3, 4 – goldener Haarschmuck (Spiralen) aus einfachem Draht; 5, 7 – Spaltwerkzeug; 6 – Armschutzplatte; 8 – Kupferdolchabdruck; 9, 10 – verzierter Becher, 11, 12 – zylinderförmiger Napf. Zeichnungen A. Pešková.

Abb. 3. Hulín – Pravčice 2, Višňovce 2008. Inventar des reichen Grabes 74. 5–9, 13 – Steine (Bestandteile einer Metallbearbeitungsgarnitur?); 10, 14, 15 – verzierter Becher; 11 – Keramikscherben. Zeichnungen A. Pešková.

Abb. 4. Hulín – Pravčice 2, Višňovce 2008. Fortsetzung Inventar des reichen Grabes 74. 1–4 – Armschutzplatten; 12 – Stein mit Öffnung; 16, 17, 33 – Spaltwerkzeug; 18–32 – Pfeilspitze. Zeichnungen A. Pešková.

Abb. 5. Hulín – Pravčice 2, Višňovce 2008. Grab 63. Zwei Goldblechplättchen mit feiner getriebener Verzierung und zwei goldene Haarschmuckstücke. Foto M. Bém.

Abb. 6. Hulín – Pravčice 2, Višňovce 2008. Grab 74. Teilweise präpariertes Inventar mit Lage der Armschutzplatten und eine Garnitur Steine (zur Metallbearbeitung?). Links oben Detail von vier Armschutzplatten. Foto M. Kalábek und M. Bém.

Übersetzt von B. Magar